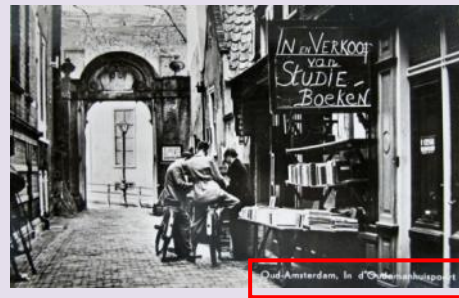

Oorsprong van het bejaardenhuis

Een verzorgingshuis, ook wel bejaardentehuis, bejaardentehuis, rusthuis, rustoord of woonzorgcentrum genoemd, is een instelling waar ouderen tijdelijk of definitief wonen omdat ze verzorging of verpleging nodig hebben die in de oorspronkelijke woonsituatie niet kan worden geboden. Vroeger sprak men ook van gasthuis, armenhuis, bejaardenhofje, oudemannen- of vrouwenhuis, diaconiehuis of rusthuis. Deze termen zijn nu meestal vervangen door de benamingen aanleunwoning, serviceflat, verzorgingscentrum en woonzorgcentrum.

Oud-Amsterdam, In d'Oudemanshuispoort

Het eerste Nederlandse moderne bejaardentehuis werd rond 1965 geopend in Eygelshoven. De naam van dit bejaardentehuis was 'Sociaal Centrum voor bejaarden en alleenstaanden' de de initiatiefnemer was de burgemeester, de heer H.J. Boijens.

De voorloper van het hedendaagse verzorgingshuis is een gasthuis. Dit was vanaf de middeleeuwen een instelling waar zieken en ouderen verpleegd en verzorgd konden worden. Aanvankelijk werden deze gebouwd door de kerk, bijvoorbeeld bij kloosters (Kloostergasthuis). Zij deden dit vooral voor het zielenheil van de patiënt, niet zo zeer om deze te genezen. Met de opkomst van de burgerij in de late middeleeuwen werden gasthuizen ook door leken gesticht. Vaak ging het hierbij om burgerlijke of ridderlijke verplegerorden zoals de Orde van de heilige Geest. Heel vroeger was het gasthuis ook werkelijk een gasthuis, een eenvoudige voorloper van het huidige hotel.

In dit gasthuis werden later ook zieke mensen verzorgd. Ziekenhuizen voor besmettelijke ziekten ontstonden ook wel op initiatief van de stad. Die pest- en leprozenhuizen lagen vanwege het besmettingsgevaar buiten de stad. Aan het eind van de 19e, begin 20e eeuw begon men goede gezondheidszorg te beschouwen als iets waar iedereen recht op had. Gasthuizen ontstonden aanvankelijk als huizen aan de stadspoorten, waar arme passanten of kloosterlingen onderdak konden krijgen, soms voor één nacht, wanneer de stadspoorten al gesloten waren.

Langzamerhand kregen ze meer functies, zodat onder de noemer gasthuizen ook begijnhoven, ziekenhuizen, leprozenhuizen, pesthuizen, oude-mannen en vrouwenhuizen, proveniershuizen, vondelinghuizen en weeshuizen konden geteld worden. Een middeleeuws gasthuis bestond vaak uit een lange zaal die uitkwam op de kapel. Soms stond er in deze zaal ook een preekstoel. De bedden stonden langs de kanten en konden door middel van gordijnen afgeschermd worden. De bedden waren gemaakt van veren of stro. Patiënten werden bij opname eerst gewassen. De voeding was goed en bestond uit tweemaal per dag een warme maaltijd met vis/vlees en groente of fruit. Het zorg en onderdak geven was veelal religieus geïnspireerd. Deze oorsprong is ook nog terug te vinden in het aanspreken van verplegend personeel met 'zuster' of 'broeder'. Later werd onder gasthuis ook verstaan een hofje: een aantal huisjes rondom een binnenterrein, bedoeld voor bijvoorbeeld leden van een bepaalde kerk of andere doelgroepen zoals reizigers. Haarlem kent verscheidene van die hofjes maar ook in Heemskerk kennen we het Sint Agnesplantsoen. Er staan er nog 18 van de oorspronkelijke 22.

18 Bejaardenwoningen die in groepjes van 2 of 4 zijn gebouwd. De huisjes zijn in 1952 gebouwd in opdracht van de Sint Agnesstichting. Oorspronkelijk mocht er in Heemskerk vanaf 1948 niet gebouwd worden omdat Beverwijk moest uitgroeien tot een grote, nieuwe stad met 250.000 inwoners. Het dorp Heemskerk zou dan worden opgeslokt door de grote stad. Voor woningen voor de eigen inwoners voor wie het onmogelijk was om naar Beverwijk te verhuizen werd een uitzondering gemaakt. Dit was het geval bij het complex bejaardenwoningen. Heemskerk verkreeg bij uitzondering toestemming om te bouwen. Vooral tuinderweduwen die noodgedwongen bij één van de kinderen moesten inwonen hadden belangstelling. Pastoor van der Nouweland prees de huisjes als volgt aan: "Vóór een zalige dood gun ik u echter eens nog een mooie, rustige levensavond. Getuige de 22 huisjes, die met rasse schreden hun eindvoltooiing naderen. Wie zich nog niet opgegeven heeft, moet nu toch heus niet langer wachten. Want er zijn er zeer waarschijnlijk te kort in plaats van te veel. De wekelijkse huur zal de f 10,00 niet overschrijden, meer kan ik nog niet zeggen. Hebt u al eens een kijkje genomen, zo door de ramen heen? Het is een lieve lust, hé, die snoezige woninkjes."

